

MÁRJÁNOVICS DIÁNA

„Jár a képzelet, mint a huzat”

SZÍV ERNŐ: MEGHÍVÁS A RIENZI MARISKA SZABADIDŐ KLUBBA

Magvető, 2018, Budapest

Az *Amíg másokkal voltunk* című Szilasi-regényt kedvelő Szív Ernő-olvasó finom összefüggést észlelhet, amint a Darvasi-alteregő új kötetének 58. oldalához ér. Szív a *Klima Ilona* című írásban az irodalomtörténeti legendárium ismert eseményét beszéli el: Juhász Gyula 1907-es öngyilkossági kísérletét, melyet a tárcanovella címszereplője a költő első verseskötetének megjelenéséről szóló hírrel hiúsított meg. Az eseménysor Szilasi- és Szív-féle szüzséje a formalista alaptétel tantermi példája lehetne: „[Ilona] éppen arra jár, amikor Juhász már-már ugrani készül, és lerángatja a fiút a Lánchíd karfájáról. Gyuluska, maga meg hová készül? Hát nem látja, hogy mi van a kezében? Szürke borítók, vékony füzetke, frissen megjelent verseskötet: ez volt a lány kezében. Az öngyilkosjelölt lemászott a korlátról, és olvasni kezdte a saját verseit.” (62. Sz. L.) „– Gyula, megőrült? De igazán! Ezt maga nem teheti! – már parancsolt a vérpiros szája. – Már miért nem?! – fortyant, sebzett kutya. Már ezt is megtiltják. Ezt az egyetlen szabadságát! – Maga nem parancsol nekem, Ilona. – Ez nem parancs, Gyula. – Hát akkor mi? – Ez egy nagy, kivételes pillanat – nevetett föl a nő. Tessék, még ő is neveti. Meg akarja menteni, de közben az összes fogával kineveti. Ez a nevetés az ő utolsó kopszósöge. Megvakarta a fejét. Nem volt ez képzavar? Az volt, persze hogy az. [...] – Jöjjön, megmutatom a könyvét. Megjelent! – lehelt az arcába a piros szája. Megrántották. És ő, mint akit elvarázsolnak, engedelmesen ballagott utána, néhány lépés után már senkitől sem félt, és aztán fent, a lány lakásában, amikor kezébe kapta, mélyre szívta a könyv illatát.” (59–60. Sz. E.)

A citátum a *Meghívás a Rienzi Mariska Szabadidő Klubba* koncepcionális törekvését is felidézi. A keretező írások (a metapoétikus *Ars p*, a honfoglalást anakronisztikus módon narráló *Verecke*, *aprópénz* és ikernovellája, az *Amikor elmennek a magyarok*) közé illesztett, négy fejezetre tagoló szöveganyag szubverzív módon idézi meg a magyar kultúrtörténet alakjait. A végzetes kórral fertőző sanzonénekesnő elől menekülő Adyról, az erőszaktevő Balassiról, a felesége bocsánatáért feleslegesen esengő Krúdyról vagy a kései szerelmét múzsaszerepbe kényszerítő Kosztolányiról szóló írások a bevett narratíva szerint periférikus személyeket helyeznek a középpontba. Az alternatív irodalomtörténeti eseményeket elbeszélő írások többek között Rienzi Mariska, Sommer Jánosné, Rózsa Zsuzsanna, Radákovich Mária perspektívájából írónak újra. A kötetben megidézett szerzőkre gyakran csak felskiccelt alakjuk, karakterjegyeik alapján ismerhetünk: „Magas férfi, nem tudott elhízni, bagó, kávé, örökkurzívval fogalmazott és idegi alapon élt” (113), „úgy csipeg, mint egy vak veréb, az ország összes óvodájában fújják a versit, ő meg közben ki nem állhatja a gyerekeket” (192). Darvasi doppelgängere a *Meghívás a Rienzi Mariska Szabadidő Klubba* darabjaiban azonban nem csu-

pán azt firtatja, miként szerettek, csaltak, éltek civil életet a szerzők – a kötet ennél sokrétebb.

A *Meghívás...* szerkezeti szilárdságát azon írások biztosítják, melyek – a Babits, Jókai és Bessenyei életpályájának kevésbé mozgalmas szakaszait fikcionalizáló *Amíg másokkal voltunkhoz* hasonlóan – a szerzői lelkialkat leírására koncentrááló irodalomtörténet alternatív elbeszélésének igényét mutatják. A kötet ugyanakkor olyan Szív-tárcanovellákat is közöl, melyek az autobiografikus epizódok helyett poétikai eszközökkel idézik meg a – Darvasi-prózában korábban is kiemelt szerepet kapó – szerzőket. A *Sutting ezredes visszatérése* izgalmas intertextuális kapcsolatban áll Mészöly (ugyancsak számos pretextust, 19. századi vendégszöveget magába foglaló) művével; miközben címszereplőjeként a *Sutting ezredes tündöklése* – már *A könnyemutatványosok legendája* ajánlása szerint is jelentős írói előképnek tekintett – szerzőjét idézi: „Azt mondta, az udvaron az imént járt egy ember, magas, fehér hajú, kivételesen szép férfi. Olyan, akibe egy nevelőnő éppúgy beleszerethet, mint egy vidéki baronesse. Sutting?! Az, Sutting!” (49) Az intertextuális megoldások szempontjából ugyancsak érdekes darab, a magyarok bejövételét – kortárs áthallásokkal narráló – *Verecke, aprópénz* pedig Domonkos István emblematiszus verse, a *Kormányeltörésben* megrázó szövegrészei köré íródik.

A szerző folyóirat-publikációinak követői korábban sejtették, hogy a *Meghívás a Rienzi Mariska Szabadidő Klubba* egyes darabjai a 2017-es Szív Ernő-kötethez kapcsolódnak. Az *irodalom ellenségei* folytatásaként értelmezhető például a szerkesztői küzdelmeket elbeszélő *A meghúzott írás*, az olvasói levelet tárcatémaként hasznosító *Írta a néni* vagy a parázna versen megbotránkozó hölgyekről szóló *Öreg költő*. A számos eltérő narrátori szöveget érvényesítő – így a Szív-szubjektumot ezúttal háttérbe helyező – *Meghívás...* ugyanakkor szövegközi kapcsolatot tart fenn a hírlapíró korábbi köteteivel. Már a nyitó novellában feltűnik a Por és Hamu Restaurant otthonos helyszíne, később a '97-es Szív-kötetben létre hívott könyvtáros kisasszony; a tárcanovellák egyúttal újra láttatják a Szív-próza (különösen az *Ez egy ilyen csúcsban tapasztalt*) sötét tónusait. A *Meghívás...* egyik visszatérő témája az elmúlás, az eltávozott pályatársak felett érzett gyász: a *Hívott a fiú* a kórházi lábadozás alkalmával megismert tüdőbeteg fiatalember mementója, *A müncheni kerekesszék* a pálya során folyamatosan felidézett Baka Istvánra, *Meghalt E...* és a megejtő *A kórházudvaron* Esterházyra emlékező írások.

A korábbi Szív-szövegek finom humorában, szentenciózus bölcselkedéseiben, (a képzelet határán olykor vállaltan túllépő) imaginációs leleményeiben („boldogan köhécsel, mint egy náthás kiskancsó” [98], „Lilike zihál, mint egy tüdőbeteg zsömlezacskó” [101]), „a kis finom alkalmak”-at (227), hétköznapi banalitásokat felértékelő írói gesztusokban a *Meghívás...* sincs híján. A napi penzum témáján folyvást tépelődő Szív aggodalma indokolatlan – írói műnícója kimeríthetetlennek mutatkozik.